

Ympäristöministeriö
Lausuntopalvelu.fi -sivusto

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Ympäristöministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta. Lausunto annetaan lausuntopalvelu.fi -sivustolla.

Esityksessä ehdotetaan tarkennettavaksi kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua niin, että kunta voisi myydä jätehuoltopalveluita elinkeinoelämälle vain todellisessa markkinapuutetilanteessa. Myös toissijaisen palvelupyynnön liittyviä teknisiä yksityiskohtia on esityksessä tarkennettu.

Jätteen haltijan tulisi perustella jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustalla saamiensa tarjousten hylkäämisen syyt. Lisäksi säädettäisiin, että toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävän sopimuksen tulisi olennaisin osin vastata tietopalustalla julkaistua tarjouspyyntöä. Toissijaista jätehuoltopalvelua koskevien tietojen läpinäkyvyyttä lisättäisiin säätämällä kunnalle velvollisuus eriyttää toissijaista jätehuoltopalvelua koskeva kirjanpito sekä ilmoittaa olennaiset tiedot toissijaisesta jätehuoltopalvelusta jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustaan. Kunnan jätehuollon toimialalla toimivan sidosyksikön ulosmyyntirajaa laskettaisiin siirtymäajan jälkeen viiteen prosenttiin sidosyksikön liikevaihdosta.

Lain on tarkoitettu tulemaan voimaan 1. tammikuuta 2027.

Jyväskylän seudun jätelautakunta on Jyväskylän, Laukaan, Muuramen ja Toivakan kuntien yhteinen jätehuoltoviranomainen, joka vastaa jätelaissa säädetyistä jätehuollon viranomaistehtävistä. Jyväskylän seudun jätelautakunta kiittää lausuntomahdollisuudesta ja lausuu esityksestä lausuntopalvelu.fi -sivustolla seuraavaa:

1. Pykäläehdotukset ja niiden perustelut

33 § Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun läpinäkyvyyden lisääminen on kannatettava tavoite. Yritysten tulisi pystyä käyttämään toissijaista jätehuoltopalvelua vain todellisessa markkinapuutetilanteessa.

Jyväskylän seudun jätelautakunta kuitenkin huomauttaa, että läpinäkyvyyttä edistävän sääntelyn tulee olla myös käytännössä toteuttamiskelpoista.

Esitetyt muutokset TSV-palveluihin voivat lisätä erityisesti pienten yritysten hallinnollista taakkaa alueilla, joilla jätehuoltopalveluiden markkinaehtoista tarjontaa ei ole saatavilla. Lisääntyvää sääntelyä ja hallinnollista taakkaa ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. TSV-palvelun lähtökohtana tulee olla, että yritykset voivat saada tarvitsemansa jätehuoltopalvelut vaivattomasti kunnilta tai kuntien jätteyhtiöiltä silloin, kun markkinaehtoista palvelua ei ole tarjolla.

Materiaalitorin käyttövelvoitteen euromääräistä rajaa tulisi tarkastella osana sääntelyn uudistamista. Nykyinen raja on asetettu vuonna 2019, minkä jälkeen yleinen kustannustaso on noussut merkittävästi.

EU:n tuomioistuimen tammikuussa antama ratkaisu on lisäksi muuttanut aikaisempaa Suomessa vallinnutta tulkintaa sidosyksikkösäätelystä. Kuntien jäteyhtiöiden ja niiden tytäryhtiöiden toiminta on järjestetty voimassa olevan tulkinnan mukaisesti, ja kyseiseen toimintamallin on myös valtion taholta kannustettu. Jyväskylän seudun jätelautakunta korostaa, ettei ulosmyyntirajoja tule kiristää ennen kuin EUT:n ratkaisun vaikutukset on arvioitu perusteellisesti. Hallitusohjelmaan sisältyvä kirjaus ulosmyyntirajan kiristämisestä on tehty ennen kyseistä ratkaisua, minkä vuoksi tilanne on muuttunut.

Ulosmyyntirajan kiristäminen lisäisi kuntien ja jäteyhtiöiden kustannuksia sekä kasvattaisi hallinnollista taakkaa. Samalla se vähentäisi markkinaehtoisesta toiminnasta tulevien jätteiden määrää kuntien tai kuntayhtiöiden omistamissa jätteenkäsittelylaitoksissa. Jätteenkäsittelylaitosten vapaata kapasiteettia on myyty markkinaehtoisesti. Esitetty lakimuutos vaarantaa näiden käsittelylaitosten toimintaedellytyksiä ja tehokkuutta. Ulosmyyntirajan kiristäminen ajaisi käsittelylaitokset toimimaan vajaalla kapasiteetilla, joten toiminta ei olisi tehokasta ja käsittelyn kustannukset tulisi kattaa kotitalouksien jätemaksuilla eli kotitalouksien jätemaksut nousisivat. Pahimmassa tapauksessa käsittelylaitosten toimintaa voidaan joutua ajamaan alas tai laitoksista luopumaan. Jyväskylän seudun jätelautakunta huomauttaa, että julkisessa omistuksessa olevat jätteenkäsittelylaitokset ovat myös merkittäviä Suomen huoltovarmuuden kannalta. Jyväskylän seudulla biojätteestä tuotetaan alueelle biokaasua, joka tulee energiaomavaraisuutta ja huoltovarmuutta.

Esitetty muutos aiheuttaisi myös sen, että yritysten jätettä jouduttaisiin kuljettamaan nykyistä pidempiä matkoja, vaikka käsittelyyn soveltuva käsittelylaitos sijaitsisi lähempänä. Tämä on ristiriidassa jätelain 19 §:n läheisyysperiaatteen kanssa, jonka mukaan jätteen haltijan tulee huolehtia, että jäte toimitetaan käsiteltäväksi johonkin lähimmästä tarkoitukseen soveltuvista laitoksista. Kuljetusmatkojen pidentyminen lisäisi myös tarpeettomasti ympäristöhaittoja.

Huomiot ehdotusten pääasiallisten vaikutusten tarkastelusta

Esitysluonnoksessa olevan Ympäristöministeriön tilaaman selvityksen perusteella ei ole ollenkaan selvää, että jätehuoltomarkkinoiden tilanne parantuisi esitettyjen muutosten myötä. On jopa mahdollista, että joillakin alueilla jätehuollon tehokkuus ja toimivuus saattaisi muutosten myötä kärsiä.

Vaikutusarviointia tulee täydentää erityisesti ulosmyyntirajan muutoksen ja EUT:n sidosyksikköjä koskevan oikeuskäytännön yhteisvaikutusten osalta. Esitysluonnoksen vaikutusten arvio ei tue ulosmyyntirajan alentamista. Arvioidut kilpailuhyödyt ovat vähäisiä, kun taas esitys lisäisi kuntien ja jäteyhtiöiden kustannuksia ja hallinnollista työtä sekä heikentäisi jätehuoltopalveluiden saatavuutta. Muutos myös pahimmillaan voisi nostaa kotitalouksien jätehuollon kustannuksia, mikä ei ole jätelautakunnan mielestä millään tavalla kannatettavaa.

Esitysluonnoksessa todetaan, että ulosmyyntirajan säilyttäminen nykyisellä tasolla ehkäisisi paremmin EUT:n ratkaisusta mahdollisesti aiheutuvat ennakoimattomat ja hallitsemattomat seuraukset. Tämän perusteella voidaan todeta, että esitysluonnoksen mukaankin ulosmyyntirajan säilyttäminen olisi sen kiristämistä parempi vaihtoehto.

Nykyinen 10 prosentin ulosmyyntiraja mahdollistaa jätteenkäsittelykapasiteetin tehokkaan hyödyntämisen, minkä vuoksi sitä ei tule alentaa.

Muuta huomioitavaa

Lainsäädännön tulisi muodostaa selkeä ja johdonmukainen kokonaisuus. Jätelainsäädäntöä uudistetaan parhaillaan monessa eri hankkeessa, joissa tehdään yksittäisiä irrallisia muutoksia. Jyväskylän seudun jätelautakunnan näkemyksen mukaan tämä luo ongelmia siinä, että toisilla